

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

JÖ ./ riksåklagaren ang. grovt olaga intrång m.m.

(Svea hovrätts dom den 24 april 2024 i mål B 3129-24)

Riksåklagaren har förelagts att skyndsamt svara skriftligen på överklagandet.

Jag vill anföra följande.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom.

Jag tillstyrker att prövningstillstånd meddelas i frågan om hur gärningen under åtalspunkten 1.1 i stämningsansökan av den 29 januari 2024 ska rubriceras.

Prövningstillstånd i fråga om påföljd m.m. bör förklaras vilande.

Bakgrund

JÖ har dömts bl.a. för grovt olaga intrång. Påföljden har, med beaktande av annan brottslighet som han genom samma dom dömts för, bestämts till fängelse i åtta månader. Vidare har tidigare villkorligt medgiven frihet i sin helhet förklarats förverkad.

Överklagandet till Högsta domstolen

JÖ yrkar att han istället för grovt olaga intrång ska dömas för olaga intrång av normalgraden och, i allt fall, att påföljden ska mildras. Vidare yrkar han att beslutet om att den villkorligt medgivna friheten ska förverkas ska upphävas eller att den villkorligt medgivna friheten ska förverkas endast i viss del.

Han gör gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hans överklagande.

Grunderna för min inställning

Den som olovligen tränger in eller stannar kvar i någon annans bostad eller annat liknande boende döms för *hemfridsbrott* till böter eller fängelse i högst

ett år. För hemfridsbrott döms även den som olovligen tränger in eller stannar kvar i en trädgård, på en gårdsplan eller på en annan liknande plats som tillhör bostaden eller boendet. (4 kap. 6 § första stycket brottsbalken.)

Den som i annat fall än som avses i första stycket obehörigen tränger in eller stannar kvar i en byggnad eller ett fartyg, på en gårdsplan eller på en annan liknande plats döms för *olaga intrång* till böter eller fängelse i högst ett år. (4 kap. 6 § andra stycket brottsbalken.)

Om ett brott som avses i första eller andra stycket är grovt, döms för *grovt hemfridsbrott* eller *grovt olaga intrång* till fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningen

1. har skett genom inbrott,
2. har innefattat våld, hot om brottslig gärning, ofredande eller skada på egendom, eller
3. annars har varit av särskilt hänsynslös eller farlig art. (4 kap. 6 § tredje stycket brottsbalken).

Genom lagstiftning som trädde ikraft den 1 juli 2022 (SFS 2022:661) ändrades straffskalorna för hemfridsbrott och olaga intrång på så sätt att maximistraffet för normalgradsbrottet skärptes från böter till fängelse i högst ett år. Straffskalan för det grova brottet skärptes från fängelse i högst två år till fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Vidare gavs de grova brotten särskilda brottsbeteckningar samt infördes omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott är grovt. (Prop. 2021/22:194.)

Uppräkningen i 4 kap. 6 § tredje stycket brottsbalken är inte uttömmande utan det är möjligt att bedöma ett brott som grovt även om ingen av de omständigheter som särskilt nämns är för handen. För att ett brott ska bedömas som grovt bör emellertid i sådana fall i princip krävas att omständigheterna i det enskilda fallet framstår som försvårande i motsvarande grad som normalt gäller i de fall som anges i paragrafens exemplifiering (jfr ”De upprepade förfalskningarna” NJA 2018 s. 378 p. 17). Frågan om brottet ska bedömas som grovt ska – som alltid – avgöras med beaktande av samtliga relevanta omständigheter. (A. prop. s. 41.)

De ändringar som infördes den 1 juli 2022 innebär att det numera råder en betydligt strängare syn på hemfridsbrott och olaga intrång än den som gällde enligt tidigare lagstiftning. Den strängare synen gäller såväl de allvarigare formerna av brott av normalgraden som de grova brotten. För överträdelser av normalgraden innebär detta att påföljden för något allvarigare gärningar som enligt tidigare rättspraxis ofta föranledde dagsböter i stället kan resultera i en strängare påföljd, dvs. med ett straffvärde på fängelsenivå. (A. prop. s. 25.)

Vid bedömningen av om ett brott är grovt ska det enligt 4 kap. 6 § tredje stycket första punkten särskilt beaktas om gärningen har skett genom inbrott.

Med inbrott avses att någon tar sig in i någon annans låsta utrymme. Det kan t.ex. ske genom att gärningspersonen krossar ett fönster, dyrkar upp ett lås eller bryter upp det med en kofot eller annat hjälpmedel. Däremot krävs det inte att gärningspersonen tillgriper någonting på platsen. (A. prop. s. 41 f.)

Min bedömning

Tingsrätten har i fråga om brottets rubricering uttalat bl.a. följande (domen s. 15).

Vad gäller påståendena om grovt olaga intrång respektive försök till stöld¹ är följande utrett genom övervakningsfilmen och JÖs egna uppgifter. På morgonen den aktuella dagen såg JÖ ett par ”sopgubbar” som gick in i ett soprum. Dörren till soprummet var försedd med ett kodlås och han (JÖ) såg vilken kod sopgubbarna använde för att komma in. När de hade avlägsnat sig gick JÖ själv in i soprummet. Därinne fanns ytterligare en dörr vars lås JÖ dyrkade upp med hjälp av en skruvdragare som han hade med sig. JÖ gick därefter in genom dörren, som ledde till en restauranglokal. Han stannade i restaurangen endast ett fåtal sekunder för att därefter gå ut till soprummet. Där skruvade han ihop det lås han precis hade dyrkat upp.

I målet är utrett att JÖ olovligen trängde in i Restaurang Tullgarns lokaler, och att det skedde genom inbrott. Med beaktande av att det olaga intrånget har skett genom inbrott ska gärningen rubriceras som ett grovt brott.

JÖ ska dömas för olaga intrång, grovt brott.

Hovrätten, som fastställde tingsrätten domslut, har i fråga om brottets rubricering uttalat följande (domen s. 2 f.).

Tingsrätten har utförligt redogjort för utredningen i målet och hovrätten instämmer i tingsrättens redogörelse, även om hovrätten menar att det är något missvisande att skriva att JÖ dyrkade upp låset. JÖ har emellertid inträngt i lokalen efter att med hjälp av verktyg ha skruvat av handtaget, vilket är en sådan handling som medför att gärningen skett genom inbrott. Detta medför inte nödvändigtvis att gärningen ska bedömas som grovt olaga intrång, även om lagstiftaren har angett att det är en omständighet som särskilt ska beaktas vid bedömningen.

JÖ har i detta fall tagit sig förbi två låsta dörrar, varav den senare genom att oskadliggöra låset med hjälp av medhavda verktyg. Han har inte haft kännedom om vart den andra dörren ledde. Den visade sig leda till en lokal där människor både arbetar och vistas. Vid dessa förhållanden bör gärningen rubriceras som ett grovt brott. Tingsrättens dom ska därför inte ändras i denna del.

¹ Åtalet för försök till stöld ogillades av tingsrätten. Domen i den delen har fått laga kraft.

Jag instämmer i domstolarna bedömningar i fråga om brottets rubricering. Jag har heller inte någon annan uppfattning än domstolarna i fråga om påföljd och förverkande av tidigare villkorligt medgiven frihet. Enligt min uppfattning bör hovrättens domslut stå fast.

Prövningstillstånd

Av 54 kap. 10 § rättegångsbalken följer att prövningstillstånd får meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens) eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (extraordinär dispens).

Som anges ovan skärptes straffbestämmelserna om hemfridsbrott och olaga intrång betydligt den 1 juli 2022. Något avgörande från Högsta domstolen avseende frågan om rubricering av de grova brotten finns inte. Frågan om gränsdragningen mellan brott av normalgraden och de grova brotten såvitt gäller olaga intrång finns med i den lista över prioriterade prejudikatfrågor som varje år tas fram av riksåklagaren tillsammans med Åklagarmyndighetens Utvecklingscentrum och Ekobrottsmyndigheten, där det anges bl.a. följande under rubriken ”Behövs tydligare eller ändrad praxis?”

Gränsdragningen mellan brott av normalgraden och grovt brott har kommit att utvecklas på ett sätt som inte är enhetligt i underrättspraxis. I vissa avgöranden har det varit tillräckligt att ett olaga intrång har skett genom inbrott för att bedöma gärningen som grovt brott. I andra fall har ett inbrott, ensamt eller tillsammans med mindre skador, bedömts som olaga intrång av normalgraden, inte sällan med hänvisning till att den integritetskränkning som en målsägande drabbas av vid ett intrång i en lokal, garage eller liknande inte kan jämföras med den integritetskränkning som ett bostadsinbrott innebär.

Målet som sådant är väl utrett och därmed lämpligt att pröva i Högsta domstolen. Jag tillstyrker därför prövningstillstånd beträffande frågan om brottets rubricering.

Jag kan inte se att det är av intresse ur prejudikatsynpunkt att Högsta domstolen prövar de övriga frågor som omfattas av överklagandet. Frågan om prövningstillstånd beträffande dessa frågor bör därför vila.

Bevisuppgift

Preliminärt åberopar jag inte någon bevisning och anser att målet kan avgöras på handlingarna. Jag ber dock att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets handläggning för det fall prövningstillstånd skulle komma att meddelas.

Marie-Louise Ollén
tf. vice riksåklagare

My Hedström

Kopia till

Utvecklingscentrum

Åklagarkammaren i Uppsala (AM-177407-23)

Extra åklagaren Johan G Delin